

jeho spojitost s právem je nezpochybnitelná. Proto se musíme poohlédnout po jiných vymezeních násilí, která jsou schopna rozlišovat násilí nejen podle toho, zda je v rozporu s pozitivním právem, ale pokusit se nelézt i jiná vhodná kritéria.

Právo jako metafora

Do určité míry lze ze zastření významu pojmu násilí vinit také jeho mnohovýznamovost právě v právněteoretickém a právněfilosofickém uvažování posledních několika dekád. Násilí se totiž neprojevuje pouze jako hrozba či jako přímé uplatňování vůle, ale užívá se také jako přirovnání pro některé rysy práva a některá jeho specifika v aplikační praxi. Tento rozdvojený charakter pojmu násilí může vyplývat i ze zvláštního pojetí práva jako metafory.

Metaforu můžeme chápat jako přenesení, kdy konfrontujeme významy nahrazením slova (nebo slovního obratu) slovem (nebo slovním obratem) z jiné oblasti. Metaforu můžeme přiblížit hádance. Nejdůležitější ovšem není hádanku rozluštit, ale obohatit se ve sféře fantazie nebo emocí. Metafora nahrazuje neznámé známým. V našem případě chápání práva jako metafory se pokoušíme proniknout za zeď jazyka, tím, že jej používáme spolu s imaginací. Tak tomu může být i v uvažování o právu – právo je vyjádřením ideálního světa. Tento „ideální svět“ je nevyslovitelný, neboť i jazyk, který používáme ve skutečném světě je se skutečností natolik spjat, že příliš mnoho ovlivňuje ideál. Proto, abychom alespoň mohli o ideálu uvažovat, využíváme právo, které zastupuje ideální svět ve světě skutečném. Právo musí prostředky jazyka vyložit, představy o tom, jak by se lidé měli chovat. Pokud se mu to nezdaří, nelze hovořit o efektivním právu.²⁸ Metafora však není skutečný popis, je pouze vyjádřením stavu, který nelze racionálně popsat.

Podobně lze metaforicky spojit právo s ideálem dobra (tedy s ideálním, utopickým, světem „za právem“). Právní interpretace by pak byla ospravedlněním rozhodnutí (ve formě soudního rozhodnutí, ale i ve formě konstrukce normativních právních aktů, tedy spíše rozhodnutí chápaného jako výsle-

---

²⁸ Viz Deutsch, J.G. Law as Metaphor: A Structural Analysis of Legal Process. The Georgetown Law Journal. 1978, č. 6, s. 1344.

dek právotvorné činnosti) skrze takový ideál dobra. Druilla Cornell v tom spatřuje způsob jak uniknout pojmání práva skrze ustálené a obecně sdílené významy (tedy opozici k chápání práva jako spojeného s ideálem) – významy, které získáme právní interpretací, jsou tím, co musí být ospravedlněno spojitostí s dobrem. Nestačí, že tyto významy sdílí většina (silnější část) společnosti; musí se prokázat jejich spojitost i ideou dobra.²⁹

Vystupuje-li právo samo o osobě jako metafora, je také násilím – násilně redukuje ideál tím, že se jej snaží připodobnit reálnému světu. Pokud chce kontrolovat lidské jednání a vyvolávat v lidech představu o tom, že se mají chovat určitým způsobem a činit to, co po nich právo žádá³⁰, musí v nich nejen vzbudit obavu z následků nejednání v souladu s právem. Musí také redukovat onen ideál a tlumočit jej ve formě komunikovatelné a uskutečnitelné v rámci stávajících sociálních podmínek. Jakkoli věrně vykreslená utopie, je-li nerealizovatelná, nemůže být právem. Převedením těchto myšlenek na rovinu subjektu zde vyvstává Lévinasovo násilné chápání Jiného v pojmech Sebe, nebo téhož, které se realizuje skrze přítomnost bytí (slovesa být) v promluvě. K tomu dochází aplikací násilí, které se realizuje v pojmech.³¹ Pojem – označení – redukuje a násilně přizpůsobuje druhého pojmům uchopitelných tím, kdo promlouvá. Spojení těchto úvah a práva ústí v tzv. „imperialismus moderního práva“³², což je pojem používaný zejména hnutím Critical Legal Studies. Podle této kritiky zůstala zapomenuta diverzita a pluralita a také „ten Druhý“, který úplně zmizel. Je ztracen nejen v promluvě, ale i ve skutečném bytí. Legitimizující síla práva se podílela na vymazání Druhého z naší přítomnosti, pokud jej ovšem nepodrobila svažujícím technikám a neučinila z něj toho, kterého není třeba přijmout, ale pouze vůči kterému je nutno se vymezit. „V lidském druhu existovalo a stále existuje spousta 'subjektů', které nejsou uznány jako subjekty a zachází se s nimi jako se zvířaty.“³³ Ten, který chce, aby se s ním zacházelo jako

²⁹ Cornell, D. From the Lighthouse: The Promise of Redemption and the Possibility of Legal Interpretation. *Cardozo Law Review*, 1990, č. 11, s. 1691.

³⁰ Deutsch, J.G. Law as Metaphor: A Structural Analysis of Legal Process. *The Georgetown Law Journal*. 1978, č. 6, s. 1340.

³¹ Lévinas, E. Totalita a nekonečno (esej o exterioritě). Přeložili Miroslav Petříček jr. a Jan Sokol. Praha: OIKOYMENH, 1997.

³² Viz Carty, A. (ed.). Post-modern Law: Enlightenment, Revolution and the Death of Man. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1990.

³³ Derrida, J.: Síla zákona „Mystický základ autority.“ Přeložil Miroslav Petříček jr. Praha: OIKOYMENH, 2002, s. 24.